

MIT OLVASNAK MA AZ EMBEREK?

Riport a magyar könyvkereskedelem frontjáról

Azt mondják, hogy a könyvnek újra konjunktúrája van. Régen jelent meg annyi új könyv, mint az utóbbi időben a akármennyire siralmasak is a gazdasági viszonyok, a könyv még mindig kelendő portéká. Ez persze csak általános impresszió, egy mondatba foglalt tükrökép a könyvkiadók, könyvkereskedők és könyvvásárlók frontjáról, de mindenesetre elegendő ahhoz, hogy az ember egy kis nyomozásra induljon a könyv után. Mi igaz abból, amit beszélnek és érdekes szemlét tartani afelett is, hogy milyen könyvek érdeklék ma az olvasóközönséget?

A könyv, a színház és a mozi

Budapest három legforgalmasabb könyvesboltjának vezetőjével beszélgettünk s ezekből a beszélgetésekből alakult ki az a helyzetkép, amelyet most a magyar könyveletről továbbítunk.

Konjunktúrája van a könyvnek? *Igen.*

Ezt a konjunktúrát az általános gazdasági helyzet hozta magával. Más téren esés van, a könyvkiadásban és a könyvelésben határozott emelkedés, aminek egyszerű magyarázata, hogy az emberek sokasága szórakozásra, narkózisra vágyik. Szinte azt mondhatni, hogy — az emberek most ismerték csak meg igazán a könyvet, most, amikor a legnagyobb szükségük van arra, hogy a gondokban őrlődő agyát lekössék, elvonják mindattól, ami vívódást és gyötrődést jelent. Ebből természetesen következik, hogy elsősorban azokban a könyvekben van konjunktúra, amelyek kimondottan a szórakozást kívánják szolgálni. Könnyű regények, színes utleírások, detektívkaivalandók vezetnek a kelendőség tekintetében.

Érdekes, hogy amíg a színház állandó harcban van a mozival és sokszor már egészen filmszerű eszközökkel igyekeznek a mozi konkurenciájával lépést tartani, addig a könyvnek nem ártott, hanem inkább használt a mozi népszerűsége. Azok a könyvek, amelyeket megfilmesítettek, mindig nagy példányszámban fognak el, úgy látszik, hogy sokan vannak a mozilátogatók között olyanok, akiket nem elégít ki sem a vizuális hatás, sem pedig a film hangossága, nemcsak látni és

hallani, hanem olvasni akarják a történetet, mert az olvasás mégis zavartalanabb és mélyebb örömet és szórakozást jelent.

A mozi és a könyv barátságos viszonyát legjobban igazolja az az outsider film, amelyet a nyáron játszottak — váratlanul nagy sikerrel. Ahogy híre ment a film kvalitásainak, a könyvesboltokban nap-nap után egyre többen keresték a regényt, amelyből a film készült. A magyar könyveket olvasó tömeg csalódottan távozott, mert az amerikai írók könyve fordításban nem jelent meg, az eredeti amerikai kiadásnak azonban rendkívüli sikere volt. Pár nap alatt elfogyott minden Pesten található példány s az azóta hozatott példányokat is elkapkodták.

Az utca irodalma

A könyveletről új jelenség az utca irodalma, a filléres irodalom, amely a könyvkiadás nálunk eddig nem igen ismert és kultivált útját nyitotta meg. Filléres regényújságok, filléres könyvsorozatok terjedtek el s némelyik szinte hihetetlen hangzó példányszámot ért el. A könyvkereskedelem azelőtt a könyvkereskedések priviligiuma volt, ma folyik a könyvkereskedés az utcán, újságavillanokban, rikkanecskákban. Végreményben ez a könyvkereskedők erős konkurenciája s pillanatnyi károsodása, a könyvkereskedők mégis rokonszenvesen kísérik az utca irodalmát, mert ettől új olvasógeneráció nevelését várják. A filléres irodalom pár esztendő alatt megölte az ugynevezett ponyvairodalmat, a füzetes, folytatásos regényeket, amelyeknek családromantikája hihetetlen tömegeket hódított meg s a ponyvaregény-írás nem is olyan régen virágzó irodalmi iparág volt Magyarországon. A folytatásos, füzetes ponyvaregények helyébe a regényújságok, füzet- és könyvsorozatok léptek, s ezek legtöbbször olyan olcsó áron ad többé-kevésbé érdekes olvasmányt, hogy a legszerényebb életkörülmények között élő ember is megvásárolhatja a maga mindennapi olvasnivalóját. Az olcsó regények közt tulnyomórészt a kalandos és a detektív-történetek vannak, a könyvkereskedők azonban ezeket sem becsülik le, mert

tapasztalat azt mutatja, hogy nagyon sok embert egy-egy jó detektívregény hódított meg a nyomtatott betűnek, a komolyabb olvasnivalónak.

Mit olvasnak az emberek?

Amíg a magyar nyelven megjelenő könyvkiadásában nagy emelkedésről lehet beszélni, addig a külföldi könyvek vásárlásában határozott visszaesés mutatkozik, ami elsősorban a külföldi könyvek drágaságával magyarázható s azonfelül éppen az az olvasóréteg szegényedett el a legjobban, amely külföldi — elsősorban tudományos — könyveket vásárolt. Különösen megmutatkozik ez a visszaesés a német és a francia könyveknél. A német könyveknél hozzájárult az is, hogy a német irodalom a változott politikai helyzet következtében vajudik, sok író elhallgatott, azok közül, akik azelőtt nagy sikerrel szerepeltek a könyvpiacra. Egyébként azonban a német könyvek között a politikai irodalom felé mutatkozik érdeklődés. A Hitler és a nemzeti szocialista politikai irodalom könyveit vásárolják — pro és kontra. Hitler: *Mein Kampf*-ja iránt éppen olyan érdeklődés nyilvánul meg, mint a *Barna Könyv* iránt.

Az orosz írókat, akiket többnyire német fordításban ismert a magyar olvasóközönség, az utóbbi időben érthetetlenül kevesen vásárolják és megcsappant az érdeklődés a francia irodalom iránt is, elsősorban talán azért, mert igazán kiemelkedő könyv jövedele nem került piacra. A franciák közül az egyetlen kivétel talán Louis-Ferdinand Céline, akinek a könyveit a Goncourt-díj viharai óta, feltűnően keresik.

A külföldi könyvek közül nálunk csak az angol és az amerikai, de különösen az utóbbi, regényeknek van konjunktúrájuk. Az amerikai írók közül pár évvel ezelőt, alig kettőt-hármat ismertek, azóta az érdeklődés felfokozott arányokban nyilatkozik meg az amerikai írókkal szemben s az a helyzet, hogy sokkal több amerikai könyv fogy, mint angol, holott azelőtt erősen az angolok voltak túlsúlyban.

Kvantitás — kvalitás

A magyar kiadónál megjelenő könyvek közül, sajnos, a fordítások nagyobb számban képviselik az idegen írókat, mint amilyen számban reprezentálják a magyar műveket a magyar írókat. A különbség az 1933-as esztendő kiadványaiban csökken a magyar írók javára, de még így is elég jelentős. A könyvek számbeli emelkedése mellett sajnos nem lehet beszámolni a minőség emelkedéséről. Ami megvan a külföldi irodalomban, megvan a magyar irodalomban is, helyesebben, ami hiányzik a külföldi irodalom termékei közül, hiányzik a magyar irodalom termékeiből is: az igazán kiemelkedő, áttűző, komoly, nagy munka.

A sok könyv között akad számos jó könyv, meglepő például, hogy az erdélyi irodalom aránylag mennyi jó könyvvel rukkolt ki, az igazán nagy sikert, azt a bizonyos nagy regényt azonban, amely túl szórakozáson, egyszerű érdeklődésen, kirobbanó nagy élménnyé és sikerré csúcsosodik, a nagy könyvkonjunktúrában, a könyvek zuhatagában is csak — várja az olvasóközönség.

Remélhetőleg, nem sokáig.

Pánczél Lajos.